

Alternativní způsoby zemědělského hospodaření. Ekologické zemědělství a Integrovaná produkce.

JUDr. Jana Tkáčiková, Ph. D.

Způsoby zemědělského hospodaření

Konvenční = intenzifikace a maximalizace

Precizní = efektivizace a optimalizace

Integrované = udržitelnost a racionalizace

Ekologické = udržitelnost a holistický přístup

Biodynamické = individualizace a etika

Společná zemědělská politika a podpora alternativních způsobů zemědělského hospodaření

- [Průvodce možnostmi podpory pro ekologické producenty v Evropě](#)
- Přímá podpora
 - Jednotná platba na plochu
 - Platby na zemědělské postupy příznivé pro klima a ochranu životního prostředí
 - Ekologické zemědělství považováno za rovnocenný postup
- Dotace v rámci Programu rozvoje venkova – Agroenvironmentálně klimatická opatření
 - Opatření Integrovaná produkce
 - Pro ovoce, vinnou révu, zeleninu a jahodník
 - Nařízení vlády č. 75/2015 Sb. (doběh závazků) a nařízení vlády č. 330/2019 Sb. (navazující)
 - Opatření Ekologické zemědělství
 - Pro přechodné období
 - Pro ekologickou produkci
 - Nařízení vlády č. 76/2015 Sb. (doběh závazků) a nařízení vlády č. 331/2019 Sb. (navazující)

Opatření: Integrovaná produkce

<https://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014/opatreni/m10-agroenvironmentalne-klimaticke/metodika-aeko-2021.html>

- Pětileté, příp. navazující dvouleté/jednoleté závazky
 - [integrovaná produkce ovoce](#), 400 EUR/ha/rok
 - [integrovaná produkce révy vinné](#)
 - základní ochrana vinic, 197 EUR/ha/rok
 - nadstavbová ochrana vinic, 550 EUR/ha/rok
 - integrovaná produkce zeleniny a jahodníku
 - [integrovaná produkce zeleniny](#), 425 EUR/ha/rok
 - integrovaná produkce jahodníku, 431 EUR/ha/rok
- Specifická pravidla podmíněnosti
 - minimální požadavky pro použití hnojiv a přípravků na ochranu rostlin

Integrovaná produkce

- ▶ Podmínky integrované produkce
 - ▶ Nepoužívat přípravky na ochranu rostlin, které obsahují stanovené zakázané účinné látky
 - ▶ Nepoužívat herbicidy v mezířadí
 - ▶ Používat vybrané vstupy do půdy za stanovených podmínek
 - ▶ Zajistit odběr vzorků půdy odborně způsobilou osobou a jejich rozbor pro stanovení obsahu vybraných chemických látek
 - ▶ Zajistit odběr a rozbor vzorků produkce odborně způsobilou osobou
 - ▶ Používání uznaných osiv nebo sadby
 - ▶ Provádět stanovené agrotechnické postupy
 - ▶ Absolvovat odborné školení
 - ▶ Sledovat a zaznamenávat a vyhodnocovat meteorologické prvky a výskyt škodlivých organismů. Záznamy uchovávat.
- ▶ Integrovaná ochrana rostlin jako předpoklad IP
 - ▶ Průvodce integrovanou ochranou rostlin, dostupné na http://eagri.cz/public/web/file/562181/Pruvodce_IOR_upraveny_2020.pdf

Integrovaná produkce

- Svaz pro integrované systémy pěstování ovoce (SISPO)
 - <http://www.ovocnarska-unie.cz/sispo/index.php>
- Svaz pro integrovaný systém produkce zeleniny
 - <https://zucm.cz/unie/svaz-pro-ipz>
- Svaz integrované a ekologické produkce hroznů a vína (Ekovín)
 - <http://www.ekovin.cz/>

Opatření: Ekologické zemědělství

<https://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014/opatreni/m11-ekologicke-zemedelstvi-ez/metodika-ez-2021.html>

- Žadatel musí být ekologickým podnikatelem dle zákona o ekologickém zemědělství
- Minimální výměra 0,5 ha zemědělské půdy
- Zákaz souběhu s jinými AEKO s výjimkami
- Zákaz souběhu konvenční a ekologické produkce
- Požadavek na dodržování postupů ekologické produkce
- Specifická pravidla podmíněnosti
 - minimální požadavky pro použití hnojiv a přípravků na ochranu rostlin

Výše dotačních titulů v ekologickém zemědělství (období 2021-2022, EUR/ha)

- ▶ Trvalé travní porosty PO-T 84, EZ-T 83
- ▶ Intenzivní sady PO-IS 825, EZ-IS 779
- ▶ Ostatní sady PO-OS 420, EZ-OS 417
- ▶ Vinice PO-V 900, EZ-V 845
- ▶ Chmelnice PO-C 900, EZ-C 845
- ▶ Pěstování zeleniny a speciálních bylin PO-RZB 536, EZ-RZB 466
- ▶ Pěstování trav na semeno PO-RTS 265, EZ-RTS 180
- ▶ Pěstování ostatních plodin PO-ROP 245, EZ-ROP 180
- ▶ Pěstování jahodníku PO-RJ 669, EZ-RJ 583
- ▶ Travní porost PO 79, EZ 69
- ▶ Úhor (za účelem odplevelování) PO 34, EZ 29

Akční plán pro ekologickou produkci v EU

[Organic action plan | Evropská komise \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/organic/)

- Cíl: 25 % zemědělské půdy využívané v ekologickém zemědělství.
- 23 opatření - tři osy
 - stimulovat poptávku a zajistit důvěru spotřebitele
 - povzbudit přechod na ekologickou produkci a posílit celý hodnotový řetězec
 - zvýšit příspěvek ekologického zemědělství k environmentální udržitelnosti, jelikož ekologické produkty by v tomto směru měly jít příkladem

Ekologické zemědělství

Celkový systém řízení zemědělského podniku a produkce potravin, který spojuje

- osvědčené environmentální postupy,
- vysokou úroveň biologické rozmanitosti,
- ochranu přírodních zdrojů,
- uplatňování přísných norem pro dobré životní podmínky zvířat
- a norem produkce v souladu s poptávkou rostoucího počtu spotřebitelů po produktech získaných za použití přírodních látek a procesů.

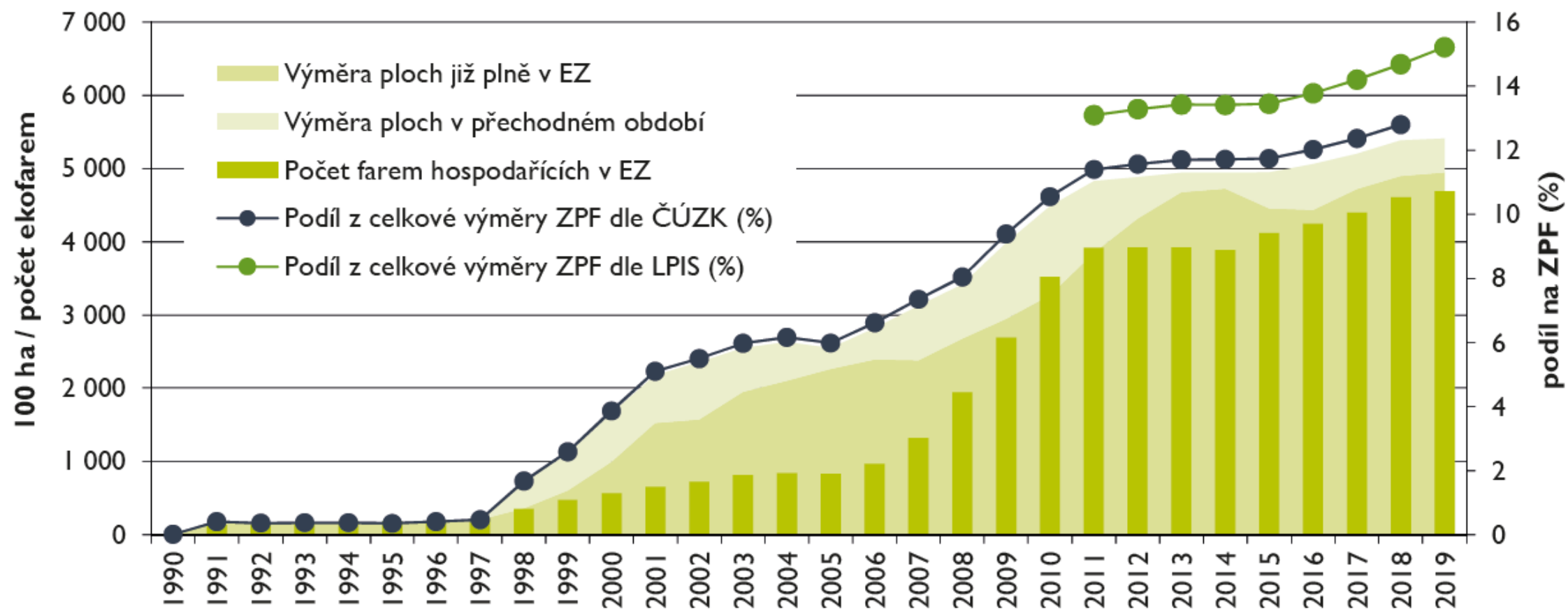
Dvojitá společenská role

- Zajištění specifického trhu reagujícího na spotřebitelskou poptávku po ekologických produktech
- Veřejné statky přispívající k ochraně životního prostředí a dobrým životním podmínkám zvířat, jakož i k rozvoji venkova.

Akční plán ČR pro období 2021-2027

- ▶ Kvantitativní strategické cíle do roku 2027
 - ▶ Dosáhnout 22 % podílu ekologických ploch na celkové zemědělské půdě ČR
 - ▶ Dosáhnout 30 % podílu orné půdy na celkové výměře půdy v EZ
 - ▶ Dosáhnout 10 % navýšení rozlohy trvalých kultur v EZ
 - ▶ Dosáhnout 4 % podíl biopotravin na celkové spotřebě potravin a nápojů
 - ▶ Dosáhnout 5 % podíl biopotravin ve veřejném stravování
 - ▶ Zajistit financování výzkumu a poradenství v EZ v rozsahu odpovídajícím podílu ploch EZ na celkové zemědělské půdě

Graf I Vývoj celkové výměry a počtu farem v EZ a podílu na celkovém ZPF (1990–2019)

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); zpracovala ČTPEZ.

Právní rámec

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/848
 - Prováděcí nařízení, viz <https://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/legislativa/zakony-a-narizeni/>
 - **Nový právní rámec s účinností od 1. 1. 2022**
- Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství
 - Návrh novely
 - <https://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=9&T=57.>
- Prováděcí vyhláška č. 16/2006 Sb.
- Metodické pokyny
- Co přináší nová právní úprava? Blíže viz Ministerstvo zemědělství
 - <https://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/aktualni-temata/zmeny-v-pravidlech-ez-v-souvislosti-s.html>

Ekologická produkce

Cíle

Zásady

Obecné
Zvláštní

Pravidla

Obecná
Zvláštní

CÍLE ekologické zemědělství

- ▶ přispívat k ochraně životního prostředí a klimatu
- ▶ zachovávat dlouhodobou úrodnost půdy
- ▶ přispívat k vysoké míře biologické rozmanitosti
- ▶ významným způsobem přispívat k netoxickému životnímu prostředí
- ▶ přispívat k dodržování přísných norem pro dobré životní podmínky zvířat a zejména uspokojovat jejich druhově specifické etologické potřeby
- ▶ podporovat krátké distribuční kanály a místní produkci v různých oblastech Unie
- ▶ podporovat zachování vzácných nebo původních plemen, jimž hrozí vyhynutí
- ▶ přispívat k rozšiřování nabídky rostlinného genetického materiálu přizpůsobeného specifickým potřebám a cílům ekologického zemědělství
- ▶ přispívat k vysoké míře biologické rozmanitosti, a to zejména za použití různého rostlinného genetického materiálu, jako je ekologický heterogenní materiál a ekologické odrůdy vhodné pro ekologickou produkci
- ▶ podporovat rozvoj ekologických šlechtitelských činností s cílem přispět k zajištění příznivých hospodářských vyhlídek sektoru ekologické produkce

Obecné ZÁSADY ekologického zemědělství

- respektování přírodních systémů a cyklů a zachování a zlepšení stavu půdy, vody a vzduchu, zdraví rostlin a zvířat a rovnováhy mezi nimi
- zachování přírodních krajinných prvků
- odpovědné využívání energie a přírodních zdrojů
- produkce vysoce kvalitních potravin a jiných zemědělských produktů zemědělství
- zajištění integrity ekologické produkce ve všech fázích produkce, zpracování a distribuce potravin a krmiva
- vhodné koncipování a řízení biologických procesů na základě ekologických systémů využívajících přírodní zdroje, které jsou danému systému řízení vlastní
 - využívají živé organismy a mechanické metody produkce
 - provozují pěstování plodin a živočišnou výrobu vázané na půdu
 - vylučují používání GMO, s výjimkou veterinárních léčivých přípravků
 - jsou založeny na posouzení rizik a případně na použití bezpečnostních a preventivních opatření

Obecné ZÁSADY ekologického zemědělství

- ▶ omezení využívání vnějších vstupů na
 - ▶ vstupy z ekologické produkce
 - ▶ přírodní látky nebo látky z nich odvozené
 - ▶ minerální hnojiva s nízkou rozpustností;
- ▶ přizpůsobení procesu produkce s ohledem na hygienickou situaci, regionální rozdíly v ekologické rovnováze, klimatické a místní podmínky, stupně rozvoje a zvláštní chovatelské postupy
- ▶ dodržování vysoké úrovně dobrých životních podmínek zvířat při respektování jejich druhově specifických potřeb
- ▶ vyloučení klonování zvířat a ionizujícího záření

Zvláštní
ZÁSADY
ekologického
zemědělství

Zvláštní zásady vztahující se na
zemědělské činnosti a
akvakulturu

Zvláštní zásady vztahující se na
zpracovávání ekologických
potravin

Zvláštní zásady vztahující se na
zpracovávání ekologického
krmiva

PRAVIDLA
ekologické
produkce
= povinnosti
hospodářských
subjektů

- Obecná
 - Používání pouze povolených látek a produktů
 - Zákaz používání GMO
 - Zákaz klonování zvířat
 - Zákaz používání ionizujícího záření
 - Požadavky na oddělenou konvenční, přechodnou a ekologickou produkci
 - Povinnost přijímat preventivní a bezpečnostní opatření v každé fázi produkci
- Zvláštní
 - Pravidla rostlinné produkce
 - Pravidla živočišné produkce
 - Pravidla produkce pro řasy a živočichy pocházející z akvakultury
 - Pravidla produkce pro zpracované potraviny
 - Pravidla produkce pro zpracované krmivo
 - Pravidla produkce pro víno
 - Pravidla produkce pro kvasinky používané jako potraviny nebo krmivo

Pravidla ekologické produkce – obecně

- zachovávat a zlepšovat živou složku půdy a přirozenou úrodnost půdy, stabilitu, schopnost půdy zadržovat vodu a její biologickou rozmanitost
- využívat osiva a živočichy vykazující vysoký stupeň genetické rozmanitosti, odolnosti vůči chorobám a nákazám a dlouhověkosti
- volit rostlinné odrůdy s ohledem na charakteristické rysy zvláštních systémů ekologické produkce a zaměřovat se na agronomickou výkonnost a odolnost vůči chorobám
- volit živočišná plemena s ohledem na jejich genetickou hodnotu, dlouhověkost, vitalitu a odolnost vůči nákazám nebo zdravotním problémům
- provozovat živočišnou výrobu přizpůsobenou danému místu a vázanou na půdu

Nové nástroje regulace ekologické produkce

- ▶ Dovolené použití vybraných přípravků na ochranu rostlin
 - ▶ Safenery, synergenty a formulační přísady a adjuvanty
 - ▶ Jediná podmínka = soulad s nařízením o POR
- ▶ Povolení jiných produktů a látek pro použití v ekologické produkci = označování
 - ▶ Omezené seznamy stanovené Komisí pro stanovené účely
 - ▶ Aktivní látky v POR, hnojiva, krmné suroviny, produkty pro čištění a dezinfekci
- ▶ Ekologický heterogenní rozmnožovací materiál = nová kategorie
 - ▶ Seznam na základě oznámení dodavatelů (bez registrace a certifikace)
- ▶ Povolování zemědělských složek pocházejících z konvenční produkce pro zpracované ekologické potraviny ze strany členských států
 - ▶ Pokud je to nezbytné k zajištění přístupu k některým zemědělským složkám a pokud tyto složky nejsou k dispozici v ekologické podobě v dostatečném množství, může členský stát na žádost hospodářského subjektu dočasně, na období nejvýše 6 měsíců povolit
- ▶ Shromažďování údajů o dostupnosti na trhu v případě ekologického rozmnožovacího materiálu rostlin a rozmnožovacího materiálu rostlin z přechodného období, ekologicky chovaných zvířat a ekologicky chovaných mladých jedinců pocházejících z akvakultury

Pravidla pro přechodné období

- ▶ Platí všechna pravidla ekologické produkce
- ▶ Výjimečná možnost zpětného uznání předcházejícího období
 - ▶ Neošetřování nepovolenými látkami či produkty
- ▶ Produkty vyprodukované během přechodného období nelze uvádět na trh jako ekologické produkty ani jako produkty z přechodného období.
 - ▶ Výjimky pro vyjmenované produkty z přechodného období
 - ▶ rozmnožovací materiál rostlin
 - ▶ jednosložkové potravinové nebo krmivové produkty rostlinného původu
- ▶ Přechodná období pro jednotlivé druhy produkce

Výjimky z pravidel ekologické produkce

- Na žádost, dočasné, odůvodněné
- Ministerstvo zemědělství
 - vazné ustájení skotu v malých zemědělských podnicích
 - zásahy na zvířatech
 - přivedení konvenčních zvířat na ekologickou farmu
 - použití syntetických vitamínů A, D, E pro přežvýkavce
 - povolení složek potravin zemědělského původu nezískaných z ekologického zemědělství
 - katastrofické události
- Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
 - použití konvenčních osiv a vegetativního rozmnožovacího materiálu

Evidence a databáze pro ekologické zemědělství

- ▶ [Registr ekologických podnikatelů](#)
- ▶ [Registr ekologických osiv](#) a rozmnožovacího materiálu
- ▶ [Databáze ekologicky chovaných zvířat](#) a mladých jedinců z akvakultury

Jak se stát ekologickým zemědělcem?

Kontrola

- ▶ Ministerstvo zemědělství
 - ▶ Uplatňování správněprávní odpovědnosti za porušení právních povinností
 - ▶ Projednání přestupku a uložení pokuty a/nebo rozhodnutí o uložení zvláštního opatření
- ▶ Pověřené subjekty
 - ▶ Pro vydávání osvědčení o původu bioproduktu, biopotraviny nebo ostatního bioproduktu a provádění kontroly a dalších odborných úkonů
 - ▶ Právníkové osoby (KEZ, o.p.s., ABCERT AG, Biokont CZ, s.r.o., BUREAU VERITAS CERTIFICATION CZ, s.r.o.)
 - ▶ Veřejnoprávní smlouva s Mze
 - ▶ Organizační složky státu (ÚKZÚZ, SVS, SZPI)
 - ▶ Dohoda s Mze
 - ▶ Kontrola ekologické produkce v rámci kompetencí dle příslušných kompetenčních zákonů

Použité a doporučené zdroje

- [Ekologické zemědělství \(Zemědělství, eAGRI\)](#)
 - [Katalog NZM bio final web.pdf \(eagri.cz\)](#)
 - [Ročenka 2020 - Ekologické zemědělství v ČR \(Zemědělství, eAGRI\)](#)
- [Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství](#)
 - [Situační analýza agroekologie v České republice : ČTPEZ - Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství \(ctpez.cz\)](#)
- [Ekologické zemědělství | Evropská komise \(europa.eu\)](#)
- Šarapatka Bořivoj a kolektiv. Agroekologie, východiska pro udržitelné zemědělské hospodaření. Olomouc: Bioinstitut, 2010.